

Màrius Serra i Roig

Màrius Serra i Roig va néixer el dia 1 de maig de 1963. Com remarca en algun lloc, va néixer el Dia del Treball. Em trobo amb el problema que la ingent activitat de Màrius Serra em fa difícil d'ordenar les coses d'una manera clara. La seva biobibliografia i la seva activitat diversa és una mena de vendaval que miraré de concretar i resumir i que em fa pensar constantment en la referència de més amunt a la data del seu naixement.

Podem parlar d'una personalitat singular i polifacètica que, sobretot, es mou en els àmbits d'escriptor, traductor, comunicador i enigmista. Llicenciat en filologia anglesa, ben aviat es dedicà a escriure, m'imagino que forçat per l'interès i la passió per la llengua. Però, com veurem, no va trigar gaire a entrar en el terreny de l'enigmística a partir dels jocs verbals. Juga amb els mots i hi treballa. «Obrir els mots», diu ell, «mirar-los per dins, muntar-los fent noves variants o descobrint-ne cares ocultes».

La seva vida pública va començar amb la publicació de *Línia* (1987), un llibre de relats breus. Però al mateix temps comença una interessant feina com a traductor, sobretot de l'anglès. Tradueix obres de Matthew Kneale i Jayne Anne Phillips. El 1988 tradueix *Wilt, més que mai*, de Tom Sharpe, i ja comença a col·laborar en ràdio i premsa; l'any següent tradueix *Groucho i Chico, advocats*, dels germans Marx, uns diàlegs endimoniats a l'hora de ser traduïts que van ser emesos pels *Dramàtics* de Catalunya Ràdio. Com si tingués pressa per a arrodonir les múltiples facetes de la seva personalitat creadora, aquest mateix any inicia la secció setmanal «Enigmística» al Suplement de Cultura de l'*Avui*, col·laboració que es manté durant divuit anys i de la qual resten centenars d'articles consultables avui a la xarxa.

L'any 1990 publica una novel·la, *L'home del sac*, que va ser reeditada en versió corregida el 2011. També l'any noranta inicia la seva tasca com a creador d'«Els mots encreuats» a *La Vanguardia*. Per aquesta activitat, sempre s'ha declarat deixeble admirat de l'enyorat Tísner. El 1991 publica un manual d'enigmística. Van passant els anys, i les publicacions. El 1996 publica la novel·la *Mon oncle*. Durant aquell any i el següent col·

labora en programes de Catalunya Ràdio i TV3 amb aportacions de ludolingüística i d'altres temes. El 1998 guanya el premi Ciutat de Barcelona amb *La vida normal*, un llibre de relats breus. I, l'any següent, apareix la novel·la *Ablanatanalba*.

Una menció especial mereix la publicació de l'assaig *Verbàlia* (que duu el subtítol de *Jocs de paraules i esforços de l'enginy literari*), que obté els premis Octavi Pellissa, Crítica Serra d'Or i Lletra d'Or. La creació d'aquest món de les paraules anirà complementada, el 2002, per *Verbàlia.com (jugar, llegir, tal vegada escriure)* i el 2010, per *Verbàlia 2.0*.

L'any 2002 crea el portal trilingüe de joc verbal Verbàlia amb Beatrice Parisi i Rafael Hidalgo per a l'italià i el castellà, respectivament. I l'any següent s'embarca en la presentació i, al cap d'uns quants programes, també en la direcció del programa de literatura *Alexandria* que va emetre el Canal 33 durant dos anys.

Faig un breu parèntesi. Mentre estava buscant material i redactant la primera versió d'aquests papers, em vaig aturar i, per desconnectar, vaig connectar el televisor i em trobo... en Màrius Serra a Tona, explicant apassionadament qüestions de llengua en una pissarra al mig del carrer i envoltat de gent. Pel que veia a la pissarra, acabava de parlar de la forma *set* del participi del verb *ser*, que és l'habitual a la comarca d'Osona. Veient la cara interessada de la gent que l'escoltava, vaig pensar que estava fent bé de proposar aquest home com a candidat a membre de la Secció Filològica. Acabo el parèntesi i torno a connectar amb el text.

El 2006, Serra guanya el Premi Ramon Llull de novel·la per *Farsa*. I l'any següent publica una novel·la breu pensada i escrita per ser descarregada per telèfon mòbil. El seu títol: *La véritable història de Harald Bluetooth*.

Any amunt o avall, en aquesta època va començar a col·laborar amb Antoni Bassas en el seu programa *Els Matins* de Catalunya Ràdio substituint l'Emili Teixidor en la seva secció de llibres. Però en Màrius Serra no es podia quedar quiet i al començament va fer bondat i va parlar de llibres, però a poc a poc, amb la complicitat d'en Bassas, va anar introduint temes de llengua, petits concursos, jocs d'enigmes, fins a construir el populàrrissim «Enigmàrius» que, durant les primeres hores del programa, des de fa molts anys i fins avui encara, manté molta gent alerta per si han endevinat l'enigma proposat.

Obvio, per no cansar amb reiteracions, els reculls d'articles, reculls de mots encruats i d'enigmes que publica durant aquests anys. En canvi, m'agradaria ressaltar la traducció d'*Arcadia* de Tom Stoppard que es va estrenar al TNC i que va rebre el Premi de la Crítica Teatral de Barcelona 2007 de Traducció.

L'any 2008 publica *Quiet*, per a mi un dels llibres emblemàtics de l'autor. No és una novel·la, no és un llibre d'autoajuda ni un llibre de memòries, ni un dietari. És *Quiet*,

sobre el seu fill Lluís, en Llullu, que patia una encefalopatia greu a causa de la qual va morir al cap de poc temps. *Quiet* és un cant enèrgic a la vida. Són els records dinàmics d'un pare que, en paraules seves, «volia explicar l'ambivalent estat emocional que provoca tenir un fill que no progressa adequadament». *Quiet* ha estat traduït a diverses llengües.

El 2009 inicia la secció setmanal «Paraules en ruta» al programa *Divendres* de TV3 i al qual he fet referència fa unes ratlles: per tant, és al tercer any d'aquesta col·laboració. Pissarra al mig de la plaça i a explicar als teleespectadors aspectes de la parla, paraules i dites que tinguin relació amb la població visitada.

No és la primera vegada, però el 2011 es relaciona amb la música: escriu la cantata *Beceroles*, amb música d'Enric Palomar i estrenada a l'Auditori de Barcelona i, en la seva versió al castellà, cantada a Valladolid, Salamanca i Parla. I també tradueix de l'anglès les cançons de *Candide*, musical de Leonard Bernstein. I per reblar-ho tradueix l'obra de teatre *Els dolents de Shakespeare*, de Steve Berkoff, estrenada a Girona. I més, i més i més..., però ho aturo aquí. O no, perquè quan ja donava per tancades aquestes pàgines, em vaig veure obligat a afegir-hi una nova informació: la passada Nit de Santa Llúcia li va ser concedit el Premi Sant Jordi de Novel·la per l'obra *Plans de futur*, que, en paraules que furto a la presentació que ell mateix en va fer, és una novel·la sobre l'esperança que se centra en la família, sobretot en les dones, del matemàtic Ferran Sunyer.

Abans he definit l'activitat de Màrius Serra com un vendaval, però bé podria parlar de tsunami. No em puc estar de fer una referència, ni que sigui de passada, a les transmissions de futbol d'en Joaquim Maria Puyal, on sovint apareix alguna troballa d'en Serra, o als articles d'en Serra que citen troballes d'en Puyal i del seu equip o de la seva audiència. Com per exemple, una de les últimes, la utilització del mot *engospar* per agafar ben agafada la pilota, cosa que han de saber fer els porters per no tenir disgustos ni provocar-los a l'afició. Puyal i Serra: però val a dir que qui va fer la proposta inicial de revitalitzar i adaptar al món de l'esport aquest terme *engospar* va ser, amb aquella discreció i enteniment que sempre gasta, l'estimat doctor Joan Veny. Amb la qual cosa els estic revelant que a la Filològica també parlem de futbol.

Què ens pot aportar un escriptor polifacètic i tan bon comunicador com Màrius Serra? D'entrada, el que en podria dir la seva singularitat. No és un novel·lista, o un contista o un poeta. És... en Màrius Serra. Escriu, elabora segons els impulsos que li provoquen els estímuls amb els quals està treballant, sempre, sempre relacionats amb la llengua i en constant contacte amb totes les eines de comunicació que els avenços tecnològics posen al nostre abast.

Val a dir que, com afirmen Sargatal i Canal en el seu *Diccionari d'escriptors*: «Ja sabíem que la llengua catalana era bona, com les altres, per construir tota sort de figures

retòriques clàssiques. Però, gràcies a Màrius Serra, hem recordat que també s'hi poden fer empelts, escudelles i contrapets. Som en l'àmbit —màgic o racional?— de l'enigmística».

Faig meves i trasllado a vostès algunes consideracions que membres de la Secció m'han fet arribar quan els vaig parlar de la meva intenció de presentar Màrius Serra com a candidat i us les faig avinents. Màrius Serra és un dels grans dinamitzadors actuals de l'interès social per la llengua en si mateixa. La seva activitat col·loca la llengua catalana en lloc de privilegi i en parla en els diversos mitjans que freqüenta sempre amb interès, de manera dinàmica i digna. Fins i tot, com també diu algun col·lega de la Secció, fomenta que la gent arribi a dominar els recursos expressius de la llengua catalana i que, jugant a endevinar un enigma emès per la ràdio, pensin en la llengua, es demanin entre ells de quantes lletres han dit que era i piulin possibles solucions abans d'entrar a la feina. Fins que la solució bona s'escampa per la xarxa i genera piulades de comentaris. La passió de Màrius Serra i Roig per la llengua, la seva erudició i la capacitat innata de divulgació i de presència en els grans escenaris de la vida pública, mediàtica o presencial, el fan molt idoni per a una Secció Filològica que s'ha d'esforçar per a impulsar el prestigi i l'extensió de l'ús del català també a la xarxa i al món digital.

Potser, com reflexiona un altre membre, a la Secció Filològica, Màrius Serra, que és un escriptor i filòleg a peu del carrer, podria emprendre alguna cosa que no se'ns acut de fer, que ara no fem i que caldria que féssim. La seva actuació pública i les seves manifestacions explícites fan palesos el respecte i la lleialtat envers la Secció Filològica i l'Institut d'Estudis Catalans. És per totes aquestes raons que us demano el vot per a Màrius Serra i Roig.

De tant parlar-ne em reconec víctima del seu contagi, que per cert és el títol d'un altre llibre seu que no he citat. Comptant amb la vostra benevolència, us proposo un enigmàrius molt senzill: «L'eina més enigmàtica del fuster, de cinc lletres».

Text llegit per Jaume Cabré i Fabré en el Ple del dia 21 de gener de 2013